

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm ὑφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδορακόπουλος Καθηγ. Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὑφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΡΩΝ 41

1936

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ

Giorgio Del Vecchio, Saggi intorno allo Stato, 1ον τεύχος τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Istituto di Filosofia del Diritto della R. Università di Roma, Roma 1935—XIII, 246 σελ.

Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1933, δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως τῆς 16 Μαρτίου 1934, ἰδρύθη ἐν Ρώμῃ Ἰνστιτούτον τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου, προσηρτημένον τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἰταλικῆς Πρωτεύουσας. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ προαγάγῃ τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειοποίησιν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ζητημάτων, ἅτινα συνδέονται πρὸς τὸν κλάδον τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν ἔτι ἀπόδειξιν τῆς ἀνθίσσεως, ἣν ἀπὸ τινων ἐτῶν ὁ κλάδος οὗτος σημειοῖ, οὐ μόνον ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ἐνθα ἡ Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου ἔσχεν ἐνδοξον ἱστορίαν, πλουσιωτάτην εἰς ὀνόματα καὶ ἔργα ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἢ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Δικαίου ἐπίδοσις ὑπῆρξε μικρότερα. Οὕτω π.χ. ἐν Γαλλίᾳ ἰδρύθησαν ἀπὸ πενταετίας τὰ «Archives de Philosophie du droit et de Sociologie juridique», παρ' ἡμῖν δὲ ἐκτὸς τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Ἀρχείου Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν» συνεπληρώθη καὶ ἡ ἔδρα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐν λόγῳ Ἰνστιτούτου ἀνετέθη εἰς τὸν περίφημον Καθηγητὴν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου καὶ Κοσμήτορα τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης Giorgio Del Vecchio. Καλυτέρα πράγματι ἐκλογή δὲν ἦτο δυνατή. Ὁ Καθηγητὴς Del Vecchio τυγχάνει ἀναμφισβητήτως ἐκ τῶν κορυφαίων φιλοσόφων τοῦ Δικαίου. Ἐγκρατέστατος περί τε τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὴν Νομικὴν κέκμηται ἐπὶ πλέον εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸ διδακτικὸν τάλαντον. Ἦδη τὰ βιβλία αὐτοῦ μαρτυροῦσι τὴν ἀσυναγώνιστον αὐτοῦ σαφήνειαν, εἶναι δὲ ἔτι σαφεστέρα ἢ ἀπὸ τῆς ἔδρας διδασκαλία του. Ἐν Ἰταλίᾳ τὸ μάθημα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου προορίζεται διὰ τοὺς τριτοετεῖς καὶ τελειοφοίτους φοιτητάς. Οὐχ ἦττον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ρώμης διδάσκεται εἰς τοὺς πρωτοετεῖς φοιτητάς, λόγῳ ἀκριδῶς τῆς σαφηνείας τοῦ Καθηγητοῦ Del Vecchio, τοῦ ὁποίου τὸ ἀκροατήριον ὑπερπληροῖ μίαν ἀχανῆ αἴθουσαν τῆς Νομικῆς Σχολῆς. Προσηνέστατος καὶ συμπαθέστατος πρὸς τοὺς φοιτητάς αὐτοῦ ὁ Del Vecchio κατορθώνει, διὰ τῆς ἀπλοποιήσεως τῶν προβλημάτων τῇ βοήθειᾳ παραδειγμάτων λαμβανόμενων ἐξ ἄλλων τῶν κλάδων τοῦ Δικαίου, νὰ εἰσαγάγῃ τὸ ἀκροατήριόν του εἰς τὰ δυσκολώτερα προβλήματα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Κράτους.

Τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ρώμης διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἰνστιτούτου τούτου ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ ἤδη ὑφιστάμενον τοιοῦτον τοῦ Δημο-

σίου Δικαίου συμπληροῦ τὰ ἐργαστήρια, οὕτως εἶπειν, διὰ τὴν φιλοσοφικὴν σπουδὴν τοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Κράτους.

Τὸ Ἰνστιτούτον τοῦτο ἤρξατο τῆς δημοσιεύσεως σειρᾶς μελετῶν συναφῶν πρὸς τὸν κλάδον τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου· τὸ πρῶτον δὲ τεῦχος τῶν δημοσιεύσεων τούτων ἀποτελεῖ τὸ ἔργον τοῦ Del Vecchio, *Saggi intorno allo Stato*. Εἶναι ἀληθὲς ἔτι τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι συλλογὴ διαφόρων ἐργασιῶν τοῦ συγγραφέως, δημοσιευθεισῶν ἤδη εἴτε ὑπὸ τύπον διαλέξεων, εἴτε ὑπὸ τύπον ἄρθρων, εἴτε ὑπὸ τύπον ἀνακοινώσεων ἐν διαφόροις ἐπιστημονικοῖς συνεδρίοις. Εἶναι δὲ αὗται αἱ ἐξῆς: 1) *Sulla statualità del diritto*. 2) *La crisi dello Stato*. 3) *Individuo, Stato e Corporazione* 4) *Etica, diritto Stato*. 5) *Stato e Società degli Stati*. 6) *Stato fascista e vecchio regime*. 7) *Contro il medievalismo giuridico καὶ Burocrazia e servizio della Nazione*. Ἐν τῇ ἐν λόγῳ συλλογῇ εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας ἐλαχίστας μόνον προσθήκας ἔχει κάμει ὁ συγγραφεὺς.

Ἡ συλλογὴ ὅμως αὕτη ἀποτελεῖ, ὡς ἄλλως τε αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς δηλοῖ, ἐνιαῖον ἔργον, ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ λάβῃ σαφῆ, καίτοι περιληπτικῶς ἐκτεθειμένην, ἰδέαν τῶν γενικῶν θεωριῶν τοῦ συγγραφέως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Κράτους. Θὰ ἠδύνατό τις λίαν ἐπωφελῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴν μελέτην τοῦ ἔργου τούτου διὰ τῆς ἀναγνώσεως δύο ἄρθρων δημοσιευθέντων ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν, ἐν ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Sassari κ. Castiglia ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ ἔργον τοῦ Giorgio Del Vecchio εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἰδεοκρατίας ἐν Ἰταλίᾳ» (Ἔτος Γ', τεῦχος 2') καὶ ἕτερον ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν κ. Κ. Τσάτσου, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ ἔργον τοῦ «Giorgio Del Vecchio» (Ἔτος Δ', Τεῦχος 1 — 2).

Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ καθιστᾶ ἔτι μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν τὴν μελέτην τοῦ ἔργου τούτου, εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως, ὅπως βάσει τῶν γενικῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν τοῦ νομικοφιλοσοφικοῦ αὐτοῦ συστήματος δώσῃ λύσιν εἰς τὰ μεγάλα προβλήματα, ἅτινα μεταπολεμικῶς ἐγεννήθησαν καὶ ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας γενικῶς ὡς π.χ. τὸ ζήτημα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ ζήτημα τῆς κρίσεως τοῦ Κράτους, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ προβλήματα, ἅτινα ἀνέκυψαν ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸ φασιστικὸν καθεστῶς. Ὅσον ἀφορᾷ γενικῶς εἰς τὸν Φασισμόν κατορθώνει ὁ συγγραφεὺς νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ καθεστῶς τοῦτο οὐχὶ μόνον δὲν ἀντίκειται πρὸς τὰς θεωρίας αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐν ταύταις εὕρσκει τὴν καλυτέραν αὐτοῦ δικαιολογίαν. Εἰδικώτερον δίδει λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ δυνατοῦ τοῦ συμβιβασμοῦ μεταξὺ τοῦ ἀτόμου τοῦ Κράτους καὶ τῶν *Corporazioni*. Ἐπίσης εἰς τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ἠθικῆς, τὸ ὁποῖον λύει ὑπὲρ τῆς φασιστικῆς ἀντιλήψεως τοῦ λεγομένου ἠθικοῦ Κράτους «*Stato etico*». Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξετάζει εἰδικώτερον τὴν σχέσιν μεταξὺ

τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Οἰκονομίας. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου θέματος ἐκτενέστερον πραγματεύεται ὁ Del Vecchio ἐν προσφάτῳ αὐτοῦ μελέτῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Diritto et Economia», δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Rivista Internazionale di Filosofia del Diritto, Anno XV — Fasc VI.

N. Κούμαρος

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α) ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Rivista Internazionale di Filosofia Del Diritto.

Διευθυνομένη ὑπὸ Giorgio Del Vecchio.

Ἔτος XVI. Τεύχος I (Ἰανουάριος—Φεβρουάριος 1936)

Περιεχόμενα α) Ἄρθρα.

Giorgio Del Vecchio, Giandomenico Romagnosi nel primo centenario della sua morte.

Eugenio Sperantia, Il diritto come mezzo tecnico dello spirito.

Antonio Falchi, L'oggettività del mondo sociale e il concetto di formazione storica.

Juan Llambias de Azevedo, sul concetto di «volontà generale» in Rousseau.

Ottavio Ziino, Vicende siciliane di scritti contro Rousseau.

β) σημειώσεις καὶ συζητήσεις.

Domenico Antonio Cardone, La tragedia dell'Europa.

Adriano de Cupis, Politica e misticismo.

γ) Σημειώματα, βιβλιογραφία κλπ.

Ἔτος XVI Τεύχος II (Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1936)

Περιεχόμενα: α) Ἄρθρα.

Mircea Djuvara, La natura della personalità giuridica.

Giorgio Del Vecchio, L'«homo juridicus» e l'insufficienza del diritto come regola della vita.

Friedrich Darmstaedter, L'esperienza statutale in Fichte e Hegel.

β) Σημειώσεις καὶ συζητήσεις

Eugenio di Garlo, Scienza e tecnica del diritto.

Felice Battaglia, Individuo e Stato nelle «Carte dei diritti.

Σημειώματα, βιβλιογραφία κλπ.